

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Προσοχή: Οι σημειώσεις αυτές δίνουν μόνο ορισμένες βασικές γραμμές. Δεν υπεισέρχονται σε λεπτομέρειες, ούτε καταγράφουν όλα τα συστήματα που υπάρχουν.

ΘΑΝΑΣΗΣ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Νοε. 2001

1. Μια εργασία ΔΕΝ είναι φωτοτυπία / ΔΕΝ είναι κλοπή.
ΕΙΝΑΙ α. εντοπισμός και συλλογή υλικού με σαφή δήλωση της προέλευσής του, και β. ερμηνεία / κρίση / αξιολόγηση.

2. α. Κατανοούμε πλήρως το θέμα της εργασίας (τι "ζητάει" το θέμα της).
β. Αναζητούμε κάποια βασική ΠΗΓΗ ή βασικό ΒΟΗΘΗΜΑ για να "χαρτογραφήσουμε" το θέμα.
γ. Φτιάχνουμε έναν σκελετό, σημειώνοντας τα επί μέρους ζητήματα που μπορεί να περιλαμβάνει η εργασία (π.χ. για το θέμα *Η θέση της γυναίκας στο Κοράνιο*: Ια. τα δύο φύλα, ΙΙ. πολυγαμία, ΙΙΙ. σύναψη γάμου, προίκα, ΙV. προσωπικές σχέσεις συζύγων, V. περιουσιακές σχέσεις συζύγων, VI. σχέσεις μητέρας και τέκνων, VII. η θέση της κόρης μέσα στην οικογένεια, VII. διαζύγιο).
δ. Προχωρούμε σε συλλογή του υλικού με αναζήτηση σε: Εγκυκλοπαίδειες, Ειδικά Λεξικά, Ταμεία, Μονογραφίες (βιβλία που ασχολούνται ειδικά με κάποιο θέμα), Περιοδικά. Στα βοηθήματα αυτά παρακολουθούμε τη βιβλιογραφία που έχουν χρησιμοποιήσει (ίσως χρειαστεί να την αναζητήσουμε). Ένα "εργαλείο" είναι τα ευρετήρια που συχνά υπάρχουν στο τέλος διαφόρων βιβλίων (π.χ. ευρετήρια όρων, προσώπων, χωρίων της Αγίας Γραφής κοκ) ή που έχουν ειδικά εκδοθεί.
ε. Κατά τη διάρκεια αυτής της δουλειάς κρατάμε σημειώσεις. Είναι εξυπηρετικό αν χρησιμοποιούμε καρτελλάκια ή χαρτάκια ισομεγέθη, σε καθένα από τα οποία σημειώνουμε μία μόνο πληροφορία (πάντα με σαφή ένδειξη της προέλευσής της).
στ. Αν τυχόν φωτοτυπήσουμε κάτι (τμήμα βιβλίου, άρθρο περιοδικού κλπ), μην ξεχάσουμε να γράψουμε απάνω όλα τα στοιχεία του βιβλίου ή του περιοδικού (βλ. παρακάτω).

3. ΠΗΓΗ: το κείμενο, το οποίο αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, το αντικείμενο της έρευνας.
ΒΟΗΘΗΜΑ: κάθε δημοσίευμα σχετικά με το θέμα (π.χ. στην εργασία *Πως βλέπει ο Χρυσόστομος τον Απόστολο Παύλο*, πηγή είναι τα συγγράματα του Χρυσόστομου - όχι οι επιστολές του Παύλου. Βοηθήματα είναι διάφορες μελέτες είτε για τον Παύλο, είτε για τον Χρυσόστομο, είτε για ο,τιδήποτε χρειαστεί).

4. ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ: είναι η σημείωση με την οποία δηλώνουμε από ποιο έργο (βιβλίο, άρθρο κλπ) πήραμε μια συγκεκριμένη πληροφορία (λέγεται Παραπομπή ακριβώς επειδή παραπέμπουμε τον αναγνώστη σε κάποιο άλλο έργο), ή με την οποία κάνουμε μία διευκρίνιση. Μέσα στο κείμενο γράφουμε έναν εκθέτη (αριθμό υπερωρωμένο) στο τέλος της φράσης που προέρχεται από το άλλο έργο (φυσικά όσες παραπομπές βάζουμε, τις βάζουμε κατά αύξοντα αριθμό). Η Παραπομπή γράφεται είτε στο κάτω μέρος της σελίδας, είτε στο τέλος της όλης μελέτης.

Παραδείγματα παραπομπών:

Ο άνθρωπος, κατά την Ορθόδοξη ανθρωπολογία, δεν είναι Εικόνα του Θεού, αλλά εικόνα της Εικόνας Του¹. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για να καταλάβουμε τις δυνατότητες με τις οποίες έχει προικιστεί ο άνθρωπος.

¹ Παναγιώτης Νέλλας, *Ζών Θεούμενον*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1993³, σελ. 19-44.

Ο άνθρωπος, κατά την Ορθόδοξη ανθρωπολογία, δεν είναι Εικόνα του Θεού, αλλά εικόνα της Εικόνας Του. "Ο Χριστός αποτελεί την εικόνα του Θεού και ο άνθρωπος την εικόνα του Χριστού"¹. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για να καταλάβουμε τις δυνατότητες με τις οποίες έχει προικιστεί ο άνθρωπος.

¹ Παναγιώτης Νέλλας, *Ζώνον Θεούμενον*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1993³, σελ. 23. Ο συγγραφέας αναλύει το θέμα αυτό και σε άλλα έργα του. Βλ. π.χ. Παναγιώτη Νέλλα, "Λύτρωση ή θέωση"; *Σύναξη* 6 (1983), σελ. 17-36.

5. Αυτό που πρέπει οπωσδήποτε να δώσουμε είναι: όνομα συγγραφέα / τίτλος έργου / εκδοτικός οίκος / τόπος έκδοσης / χρόνος έκδοσης / αριθμός επανέκδοσης (αν υπάρχει). Αν κάποια απ' αυτά τα στοιχεία δεν υπάρχουν στο εξώφυλλο, τα αναζητούμε στη "σελίδα τίτλου" ή την από πίσω της. Αν δεν υπάρχει τόπος έκδοσης, σημειώνουμε: χ.τ. (=χωρίς τόπο). Αν δεν υπάρχει χρόνος έκδοσης: χ.χ. (=χωρίς χρόνο).

Αν το έργο έχει μεταφραστεί από ξένη γλώσσα, σημειώνουμε το όνομα του μεταφραστή εντός παρενθέσεως αμέσως μετά τον τίτλο. Π.χ.: Αρχιμ. Ιουστίνου Πόποβιτς, *Άνθρωπος και Θεάνθρωπος* (μτφρ. από τα σερβικά ιερομ. Αθανάσιος Γέφτιτς), εκδ. αστήρ, Αθήναι 1974.

6. Άλλοι τρόποι γραψίματος της Παραπομπής: ¹ Νέλλας, 23. Αυτό όμως γίνεται αν στο τέλος της εργασίας έχουμε πλήρη Βιβλιογραφία, όπου αποκρυπτογραφείται ποιο έργο εννοούμε.

Αν χρησιμοποιούμε δύο έργα του ίδιου συγγραφέα, τότε ή βάζουμε δίπλα στο όνομά του κάποια χαρακτηριστική λέξη καθενός έργου του, ή την ημερομηνία έκδοσής του. Π.χ.: ¹ Νέλλας, *Ζώνον*, 23. ¹ Νέλλας, *Λύτρωση*, 67.

ή ¹ Νέλλας (1993), 23. ¹ Νέλλας (1983), 67.

Αν θελήσουμε παρακάτω να ξαναπαραπέμψουμε στο έδιο έργο, αρκεί η συντομογραφία: ¹ Νέλλας, 76 ή ¹ Νέλλας, ό.π., σελ. 76. (ο.π.=όπου παραπάνω).

Οι παραπομπές στην Αγία Γραφή γίνεται με συντομογραφία. Π.χ.: Ματθ. 3:12, Ρωμ. 3:6-8, Α' Κορ. 13:11-24 (αντί για : μπορεί να χρησιμοποιηθεί ,). Μπορούν να γράφονται εντός παρενθέσεως μέσα στο κείμενο, αμέσως μετά το χωρίο που παραθέτουμε, κι όχι με εκθέτη στο τέλος της σελίδας.

Συντμήσεις Πατρολογικών σειρών: PG (Patrologia Graeca), ΒΕΠΕΣ (Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων και Εκκλησιαστικών Συγγραφέων), ΕΠΕ (Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας), SC (Sources Chrétiennes) κλπ.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Είναι ο κατάλογος όλων των έργων που έχουμε χρησιμοποιήσει. Διακρίνεται σε Πηγές και σε Βοηθήματα. Τα έργα παρατίθενται κατά αλφαβητική σειρά, βάσει του επωνύμου του συγγραφέα. Εδώ, πρώτα μπαίνει το επώνυμο και μετά το όνομα. Κατόπιν όλα τα άλλα στοιχεία. Δεν μπαίνουν αριθμοί σελίδων, παρά μόνο αν πρόκειται για άρθρο σε περιοδικό ή μελέτημα σε συλλογικό τόμο.

Αν χρησιμοποιήσαμε και ξενόγλωσσα έργα, ή φτιάχνουμε ξεχωριστή ομάδα ελληνικών και ξεχωριστή ομάδα ξενόγλωσσων έργων, ή - καλλίτερα - μια ενιαία ομάδα, είτε βάσει του ελληνικού, είτε βάσει του λατινικού αλφαβήτου (βάσει διαφόρων κανόνων. Π.χ. το όνομα Brown συνήθως αντιστοιχεί όχι στο ελληνικό Β, αλλά στο ελληνικό Μπ).

Έργο που δεν έχει όνομα συγγραφέα (πχ Εγκυκλοπαίδεια ή Τόμος Συνεδρίου) κατατάσσεται βάσει του νοήματος με το οποίο ξεκινά ο τίτλος του.

8. Προσοχή: Όποιο σύστημα κι αν επιλέξει αυτός που εκπονεί την εργασία, πρέπει να το ακολουθήσει με ΣΥΝΕΠΕΙΑ και να εξασφαλίζει ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.